

KRETA

KPHTA

Dictee: Kreta, een eiland in het oosten van de Middellandse Zee, was helemaal gericht op de scheepvaart. Daardoor kwamen de inwoners van Kreta in contact met alle andere volkeren aan de oostzijde van de Middellandse Zee. Zij dreven handel met Egypte, Fenicië en Griekenland.

Kreta werd daardoor rijk en prachtige steden en paleizen werden op het eiland gebouwd.

De Kretenzers in de Minoïsche tijd, bouwden geen tempels. Hun goden woonden in de natuur. Ze hielden wel spelen voor die goden; de stierenloop met acrobaten was daarvan het hoogtepunt.

Het paleis van koning **MINOS** was zo groot dat men er in verloren kon lopen. Het werd het **LABYRINT** genoemd. De Kretenzische kunst valt op door natuurlijkheid en sierlijkheid. De zuilen van de gebouwen waren rond, in rood en zwart geschilderd. Omdat ze bovenaan dikker zijn dan onderaan, noemt men ze 'omgekeerde zuilen'. De muren van de paleizen waren versierd met prachtige fresco's.

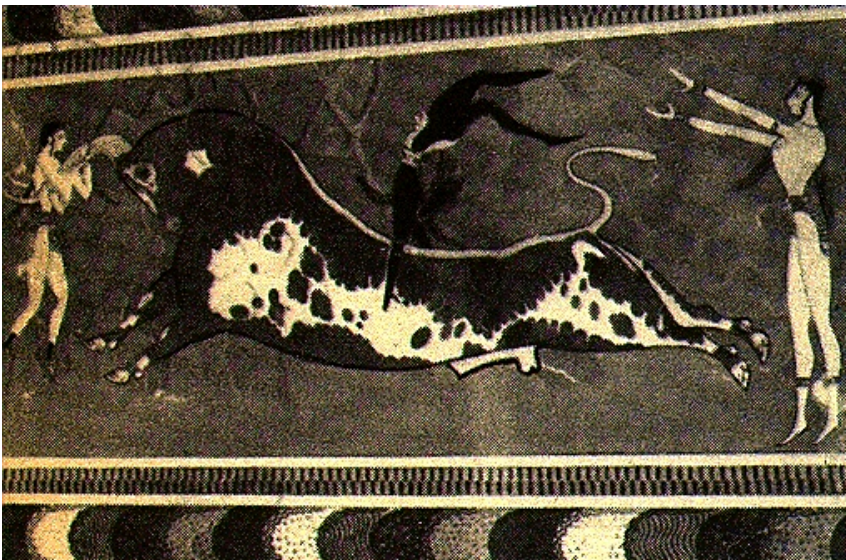
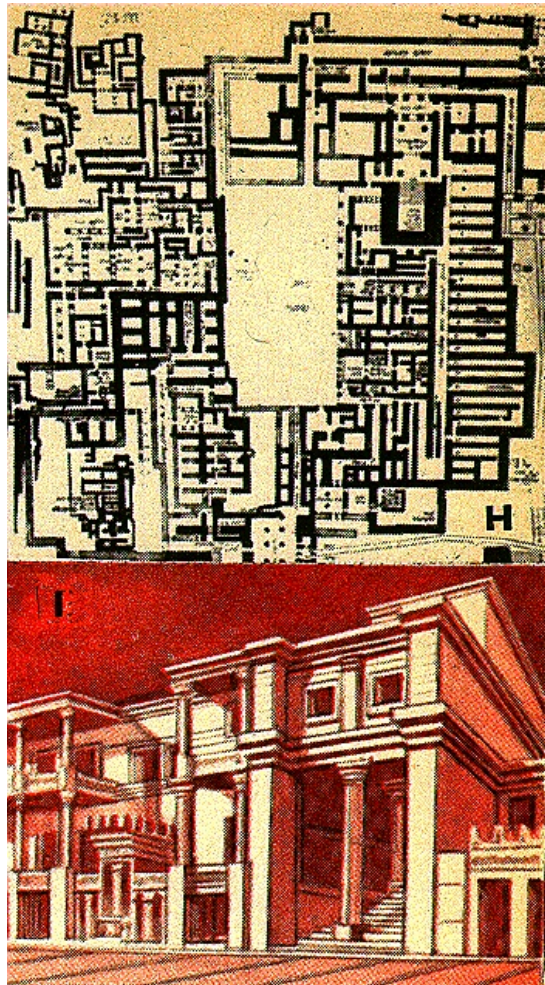
Noot: De naam Labyrint komt van het woord **LABRIS**, de naam van de Kretenzische dubbele bijl.

LEGENDEN: **DAEDALUS en ICARUS**
                          THESEUS en de MINOTAUROS
                          DE GEBOORTE VAN ZEUS
                          EUROPA

tekeningen: 1.   *kaart van Kreta, met daarop: Knossos, Phaistos, Ida-gebergte*
                          2.   *Stier met horens*
                          3.   *Een typische 'omgekeerde zuil'*
                          4.   *Acrobaat op de stier*
                          5.   *Een eigen tekening over een van de vier genoemde legenden.*

Kreta (opdracht 39 - vervolg)

Het paleis in Cnossus: Labyrint

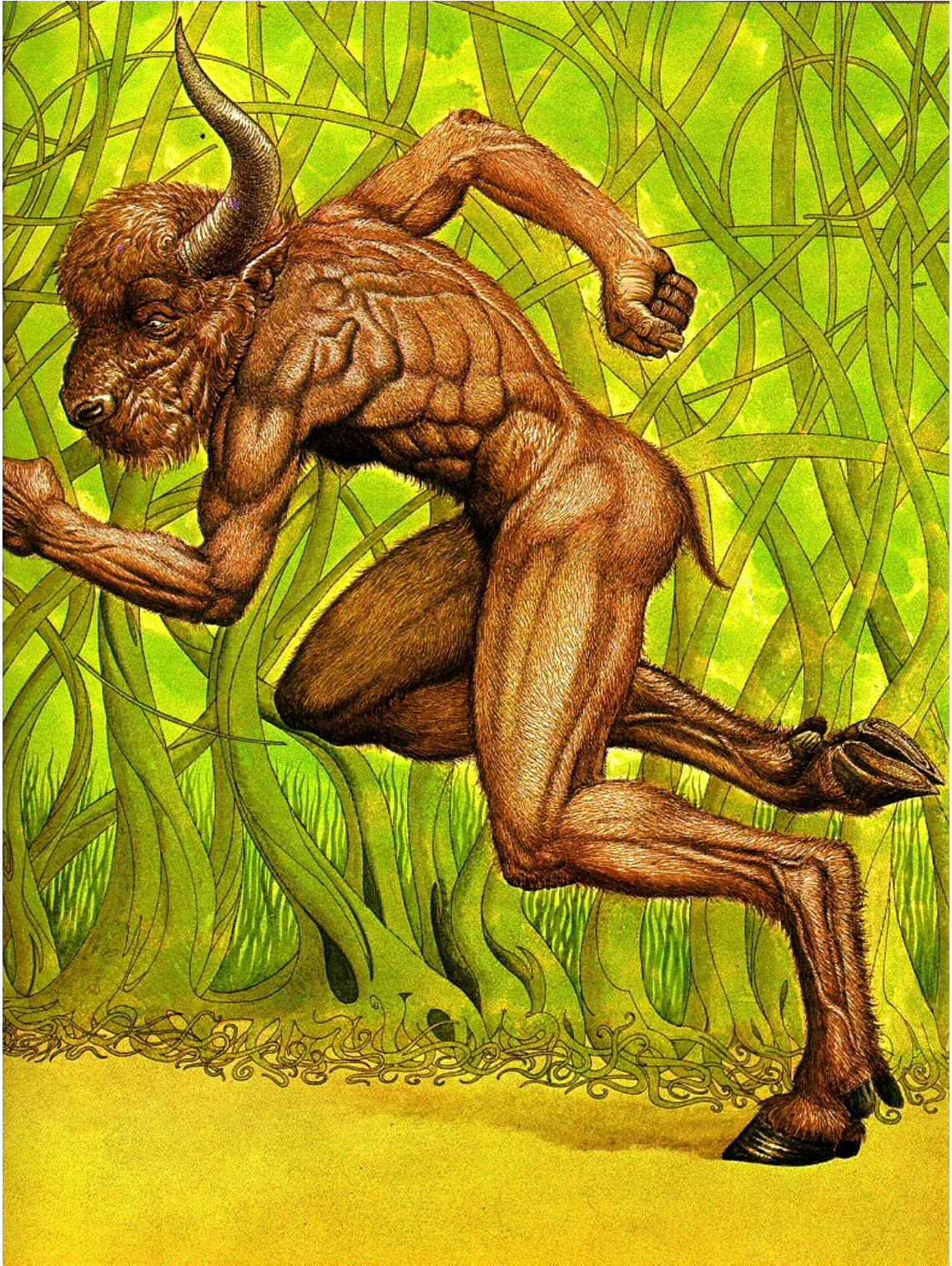

De stierenloop. Afbeelding op een muur in Cnossus.

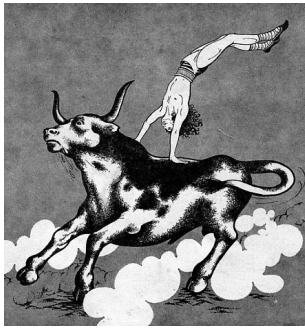
Opdracht 40: verhaal en tekening Daedalus en Icarus (Daidalos en Ikaros)

Daedalus en Icarus

De Minotaurus

Vandaag vieren we het Oogstfeest ter ere van de Moedergodin. Zij maakt de aarde vruchtbaar zodat we een rijke graan- en wijnoogst krijgen. Het is ieder jaar een prachtfeest. Iedereen verlangt ernaar.

In de vroege ochtend

brengen de priesters offers in de kapel aan de westkant van het grote binnenplein. Na de middag rijdt een kleurige oogsttoet uit. Ik heb de lange tocht door de wijngaarden en de smalle straatjes van Knossos niet meegemaakt, maar als de stoet langs de hoofdingang op het plein aankomt, zit ik op de brede middentrapp die naar de bovenverdiepingen leidt. Vanaf die plaats kan ik het hele Oogstfeest mooi volgen.

Eerst voeren de oogsters een heilige dans uit. Ze besprenkelen de vloer met wijn en zwaaien met korenaren. Net voor het einde van de dans verbrandt een oude landeigenaar de aren op een klein, stenen altaar. Daarna spreken de priesters lange gebeden uit. Ook de Minos (de koning) brengt een offer: een jonge stier wordt geslacht met de heilige labris, de zilveren bijl met twee klinges. Daarna dansen jonge meisjes in wijde rokken op het versnellende ritme van trommels, fluiten en cimbalen. De hovelingen op de balkons en de duizenden toeschouwers rond het plein juichen hen luid toe.

Ook de andere onderdelen van het feest zijn boeiend en kleurrijk, maar toch zitten mijn vrienden en ikzelf gespannen te wachten op het einde van dit plechtige gedeelte. Want na het godsdienstige deel volgen de wedstrijden van de jongeren, zowel binnen als buiten de paleismuren. Vooral het

stierenspel is ieder jaar iets spectaculairs. Deed het gerucht gisteren niet de ronde, dat de koninklijke stierenvangers twee extra wilde stieren in hun netten gevangen hadden?

En spectaculair wordt het ook!

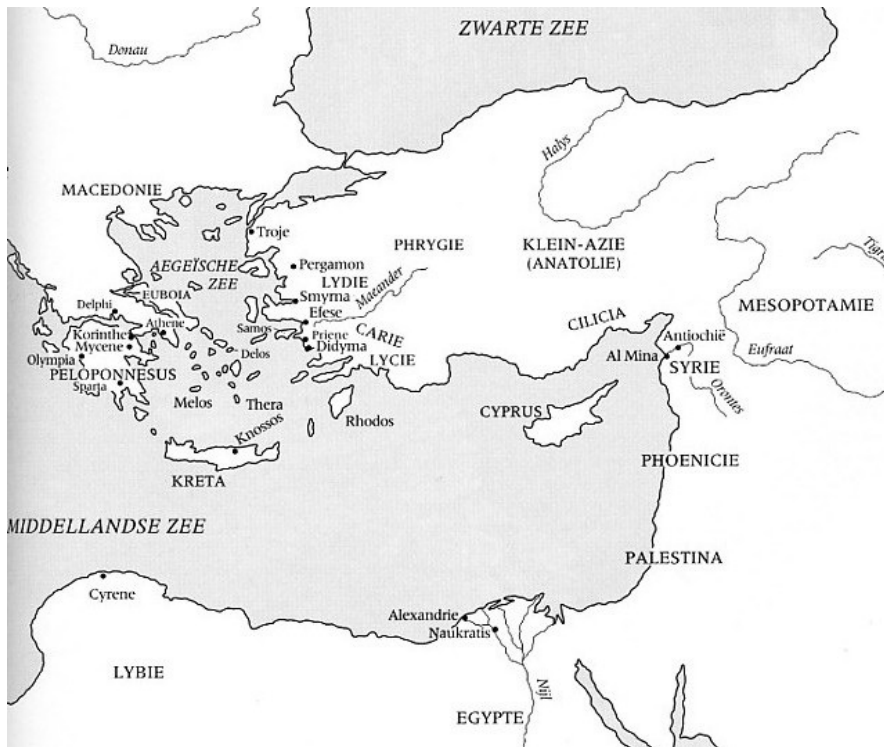
Stel je voor: jongens en meisjes huppelen lichtvoetig rond een snuivende en briesende stier met kromme hoorns. Ze hitsen het kolossale dier op, prikkelen het en dagen het uit. Dan komt het hoogtepunt van het stierenspel. Net op het ogenblik dat het zwarte, koninklijke dier zijn aanval inzet, loopt een slanke jongen recht op hem af. Het is doodstil in de arena. De onverschrokken acrobaat grijpt de hoorns vast en nog vóór de stier een beweging met de zware kop kan maken, heeft de jongen zich aan de hoorns opgetrokken. Hij zwiert lenig omhoog, de benen sierlijk in de lucht. Hij maakt een volmaakte salto, belandt met beide voeten mooi op de brede rug van de stier en springt vederlicht weer op de grond, nagenoeg op dezelfde plaats waar hij zijn adembenemende sprong begon. Twee meisjes vangen hem op om de schok te breken.

En telkens weer andere acrobaten wagen die levensgevaarlijke salto. Zelfs de meisjes doen aan het spel mee. Telkens barst een luid gejuich los. Slechts één keer glijdt een jongen uit, maar de anderen lokken de stier van hem weg.

De Minos, de koningin, de prins, de hogepriesters, de hooggeplaatste ambtenaren en de afgezanten uit het buitenland, zowel als het gewone volk genieten van het boeiende spektakel.

De meeste jongelui houden intussen sportwedstrijden buiten de muren. Ja, iedereen geniet met volle teugen van het Oogstfeest. En straks, tegen de avond, gaat het feest nog door: dan wordt er gezongen en verteld en gedanst en wijn gedronken ...

De kinderen tekenen de kaart van het antieke Griekenland met daarop:

- Streken: Macedonië
Attica
Phrygië
Lydië
Peloponnesus
- eilanden Euboia
Kreta
Cycladen
Ithaka (eiland van Odysseus)
- steden Troje
Efese
Athene
Korinthe
Sparta
Olympia
Delphi
Thebe
- zeeën: Egeïsche Zee
Korintische Zee
Hellespont
Zee van Marmara
Zwarte Zee
Adriatische Zee

De Griekse Heldentijd

Dodenmasker uit Mycene

Aanvulling: leesteksten in het Engels over Griekenland: zie www.provist.be/steinerschool/geschiedenis/geschiedenis-oudeid/geschiedenis-greece-leesteksten-engels.pdf

DE HELDENTIJD

tekst: Terwijl Kreta nog machtig en rijk was, kwamen vreemde volksstammen op het Griekse schiereiland. Het waren de ACHAEËRS. Zij bouwden reusachtige burchten, zoals deze van MYCENE en overwonnen Kreta. Het duurde enkele eeuwen voor zij het hele schiereiland bevolkt hadden. Over hun strijd tegen mens en natuur vertellen de vele Griekse heldensagen. Veel sterrenbeelden zijn nu nog steeds genoemd naar figuren uit deze verhalen.

Tekening Mycene leeuwenpoort en dodenmasker (zie vorig blad)

De leeuwenpoort in Mycene

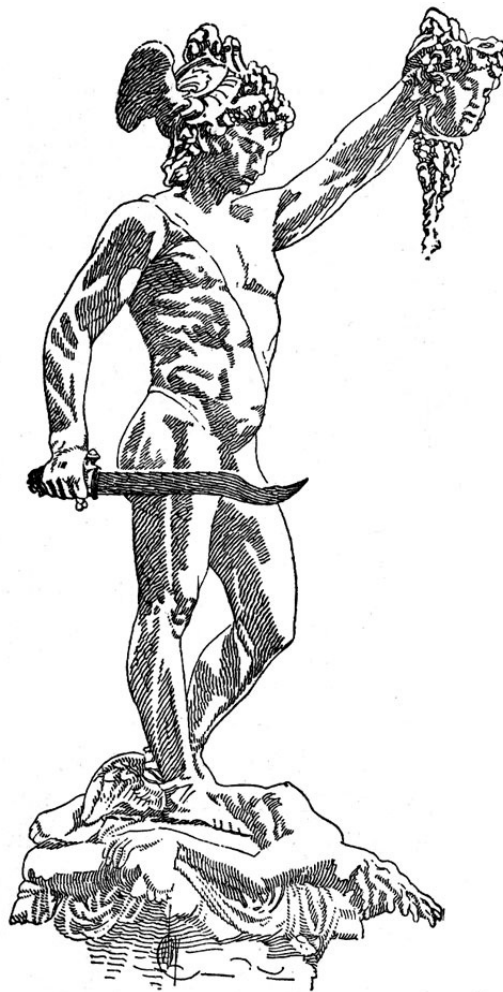

Opdracht 44

lijst DE MEEST BEKENDE HELDENSAGEN

De kinderen vertellen kort de verhalen die al aan bod geweest zijn in de lessen cultuurbeschouwing. Ze maken een tekening van een held naar keuze (zie voorbeelden op de volgende pagina's). Ze tekenen naar eigen inzicht of gebruiken een voorbeeld, bij voorkeur een Oud-Griekse voorstelling.

PROMETHEUS
PERSEUS
IASON EN HET GULDEN VLIES (De Argonauten)
HERACLES
THESEUS
OEDIPUS
TROJE
ODYSSEUS

Perseus

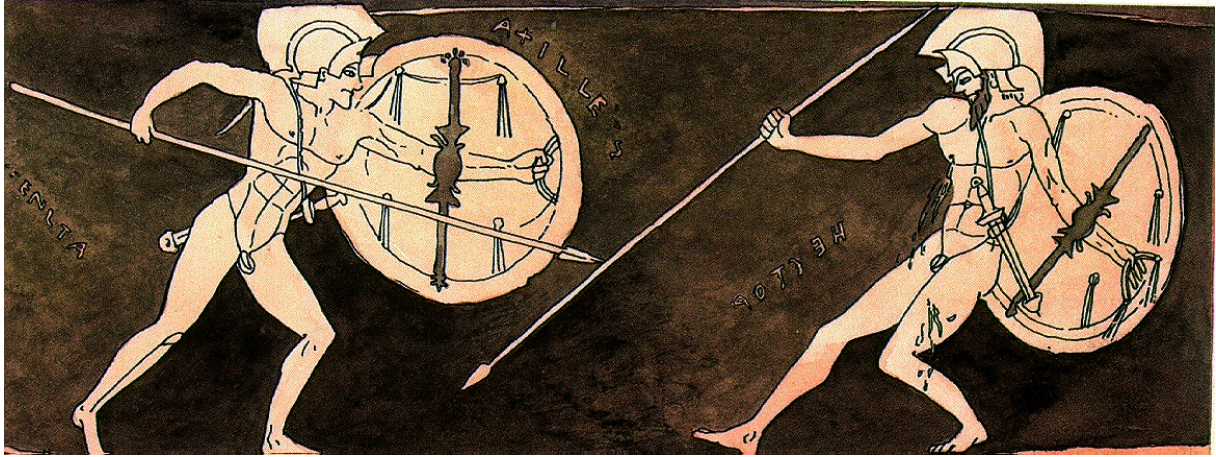
Odysseus met Polyphemus.

De Argonauten bij de Symplegaden (pag. 228)

Het Paard van Troje.

Troje. De strijd tussen Achilleus en Hector

Odysseus en de sirenen

Oedipus en de sfinx

Perseus onthoofdt de Medusa

Opdracht 45 : DE STAMBOOM DER GODEN

Eerst was er CHAOS

Daaruit ontstonden GAEA (aarde) en EROS (liefde)
EREBOBOS (duisternis) en NYX (nacht)

GAEA en EROS brachten URANUS voort: de hemelkoepel met bergen en zeeën

EREBUS en NYX brachten voort: lucht
  licht
  slaap
  ouderdom
  dood
  verdriet

URANUS en GAEA brachten voort: 12 TITANEN (6 mannelijk en 6 vrouwelijke goden)

OCEANUS (wereldzee) x THETIS   daaruit komen alle bronnen en rivieren
KOIOS en PHOIBE   daaruit komen voort: LETO (moeder van Apollo en Artemis)
HYPERION en THEIA: daaruit komen voort: HELIUS (zon)

  SELENE (maan)
  EOS (ochtendrood)

CRONUS en RHEA: daaruit komen de OLYMPISCHE GODEN voort (zie later)
KREOS en EURYBIE: daaruit komen de sterren en de winden voort

IAPETUS en CLYMENE en hun kinderen: ATLAS (draagt de wereld)
  PROMETHEUS (voordenker)
  EPIMETHEUS (nadenker)
  MNEMOSYNE (geheugen)
  = moeder van de 9 muzen
  THEMIS (recht)

URANUS en GAEA brengen daarna de CYCLOPEN ter wereld. Zij smeden later de bliksem van Zeus.

URANUS en GAEA brengen daarna 3 HEKATONCHEIREN (honderdarmigen) ter wereld.

MAAR:

URANUS haat zijn kinderen, bevreesd dat hij zijn macht moet delen. Hij duwt ze allen terug in de baarmoeder van Gaea.

GAEA spoort Cronus aan zijn vader te doden. Met een SIKKEL ontmant Cronus zijn vader URANUS. Het bloed spat op de aarde:

    daaruit ontstaan de   ERINYEN (wraakgodinnen)
                                  GIGANTEN (reuzen)
                                  MELISCHE NIMFEN (die leven in het hout van de es, waaruit de dodende
                                  lansen gemaakt worden).

                          het zaad van Uranus vloeit weg en vermengt zich met het schuim van de branding. Daaruit
                          wordt APHRODITE geboren.

Vloek van URANUS over CRONUS

CRONUS heeft de macht. Maar vreest dat zijn kinderen hem zullen doden. Slokt ze op.

ZEUS dwingt zijn vader om de kinderen uit te braken. Ook de steen (Die Rhea in de plaats van Zeus aan Cronus had gegeven) wordt uitgebraakt, hij staat nu in DELPHI

Dan strijd.

Aan 1 kant: ZEUS , OCEANUS (oom), THEMIS en MNEMOSYNE (kinderen van Iapetus = nichten)

alle anderen aan de kant van Cronus.

ZEUS op berg Olympus

Cronus op berg Othrys. 10 jaar lang oorlog.

Dan opent Zeus de schoot van Gaea: daaruit komen nu de Giganten en de Hekatoncheiren.

Zeus wint. Stort al zijn tegenstanders in de TARTARUS, ketent ze daar vast en laat ze door de Hekatoncheiren bewaken.

Zeus moet strijden tegen TYPHON (verwantschap met Egypte)

ZEUS moet strijden tegen de GIGANTEN (reuzen met slangenbenen): deze slingeren rotsblokken en brandende stammen tegen de hemel, Zeus strijdt met zijn bliksem. Maar zal pas winnen als HERACLES hem ter hulp komt.

tenslotte is ZEUS overwinnaar.

HADES krijgt de onderwereld

POSEIDON krijgt de oceanen

Hoe dachten de Grieken over het leven na de dood?

Opdracht 46: TEKENINGEN VAN DE GODEN

Afbeeldingen van de belangrijkste goden (vooral de Olympische goden) natekenen. Bij voorkeur Oud-Griekse afbeeldingen gebruiken.

Zeus met adelaar

Hera met pauw

ΊΛΙΑΔΟΣ

Μηνιν ἄειδε θεα, Πηληιάδεω Ἀχιλῆος
ούλομενην , ἧ μυρι Ἀχαιοις ἄλγε ἔθηκεν ,
πολλας δ' ἰφθιμους ψυχας Ἄιδι προιαψεν
ἠρώων, αὐτους δε ἐλώρια τευχη κυνεσιν
οἴωνοισι τε δαιτα - Διος δ' ἐτελειετο βουλη -
ἐξ οὗ δη τα πρωτα διαστητην ἐρισαντε
Ἄτρειδης τε ἀναξ ἀνδρων και διος Ἀχιλλευσ

vertaling:

Bezing, Godin, de wrok van Peleus' zoon Achilles,
dodelijke wrok, die de Achaeërs duizenden smarten
berokkende,
vele dappere zielen van helden in Hades' woonst stortte
en hun lijk maakte tot prooi van de honden en van alle
roofvogels - zo ging Zeus' besluit in vervulling - sedert
de dag al waarop Atreus' zoon, de heerser over de
mannen en de schitterende Achilles na een twist met
elkander braken.

ἸΛΙΑΔΟΣ	<i>over Ilias (Troje)</i>	τευχη	<i>maakte tot</i>
Μηνιν	<i>wrok</i>	κυνεσιν	<i>van de honden</i>
ἄειδε	<i>bezing</i>	οἴωνοισι	<i>roofvogels</i>
θεα	<i>godin, muze</i>	τε	<i>en</i>
Πηληιάδεω	<i>zoon van Peleus</i>	δαιτα	<i>gastmaal</i>
Ἀχιλλῆος	<i>Achilles</i>	Διος	<i>Zeus</i>
οὐλομενην	<i>dodelijk</i>	δ' ἐτελειετο	<i>vervullen</i>
ἧ	<i>de</i>	βουλη	<i>besluit</i>
μυρι	<i>duizenden</i>	ἐξ οὔ	<i>sedert</i>
Ἀχαιοις	<i>Achaeërs, Grieken</i>	δη	<i>ja</i>
άλγε	<i>smart, verdriet</i>	τα πρωτα	<i>voor het eerst</i>
έθηκεν	<i>berokkende</i>	διαστητην	<i>met elkaar breken</i>
πολλας	<i>vele</i>	έρισαντε	<i>twist</i>
δ' ίφθιμους	<i>dapper</i>	Ἄτρειδης	<i>zoon van Atreus</i>
ψυχας	<i>zielen</i>	τε	<i>en</i>
Ἄιδι	<i>Hades</i>	ἀναξ	<i>heerser</i>
προιαψεν	<i>storten, zenden</i>	ἀνδρων	<i>mannen</i>
ἡρώων	<i>helden</i>	και	<i>en</i>
αύτους	<i>daar</i>	διος	<i>goddelijke</i>
δε	<i>en</i>	Ἄχιλλευσ	<i>Achilles</i>
έλώρια	<i>prooi</i>		

Opgdracht 48   Het Griekse alfabet en de getallen

ALFABET (24 letters)

A, α	Alpha (ἄλφα)	a
B, β	Beta (βῆτα)	b
Γ, γ	Gamma (γάμμα)	g
Δ, δ	Delta (δέλτα)	d
E, ε	Epsilon (ἕ ψιλόν)	e
Z, ζ	Zeta (ζῆτα)	z
H, η	Eta (ἦτα)	ē
Θ, θ	Theta (θῆτα)	th
I, ι	Iota (ιώτα)	i
K, κ	Kappa (κάππα)	k
Λ, λ	Lambda (λάμβδα)	l
M, μ	My (μῦ)	m
N, ν	Ny (νῦ)	n
Ξ, ξ	Xi (ξῖ)	x
O, ο	Omikron (ὀ μικρόν)	o
Π, π	Pi (πί)	p
P, ρ	Rho (ῥῶ)	r(h)
Σ, σ	Sigma (σῖγμα)	s
T, τ	Tau (ταῦ)	t
Υ, υ	Ypsilon (ὑ ψιλόν)	y bei αυ, ευ, ου: u
Φ, φ	Phi (φῖ)	ph
Χ, χ	Chi (χῖ)	ch
Ψ, ψ	Psi (ψῖ)	ps
Ω, ω	Omega (ὦ μέγα)	ō

Opdracht 48 - vervolg:

GETALLEN

α'	1	Heis
β'	2	Duo
γ'	3	Treis
δ'	4	Tettares
ε'	5	Pente
ς'	6	Heks
ζ'	7	Hepta
η'	8	Okto
θ'	9	Ennea
ι'	10	Deka
ια'	11	Hendeka
ιβ'	12	Dodeka
ιγ'	13	Treiskaideka
ιδ'	14	Tettareskaideka
ιε'	15	Pentekaideka
ισ'	16	Hekkaideka
ιζ'	17	Heptakaideka
ιη'	18	Oktokaideka
ιθ'	19	Enneakaideka
κ'	20	Eikosi
λ'	30	Triakonta
μ'	40	Tettarakonta
ν'	50	Pentekonta
ξ'	60	Heksekonta
ο'	70	Hebdomekonta
π'	80	Ogdoëkonta
Ϟ'	90	Ennenèkonta
ρ'	100	Hekaton
σ'	200	Diakossioi
τ'	300	Triakossioi
υ'	400	Tetrakossioi
φ'	500	Pentakossioi
χ'	600	Heksakossioi
ψ'	700	Heptakossioi
ω'	800	Oktakossioi
ξ'	900	Ennakossioi
,α	1000	Chilioi

Je eigen naam met Griekse letters schrijven.

Je adres met Griekse letters schrijven

Namen van andere kinderen met Griekse letters schrijven

Een zeer korte eigen tekst met Griekse letters schrijven

(bijvoorbeeld een kleine eenvoudige opdracht voor een ander kind)

Enkele getallen in het Grieks schrijven.

Dictee: Sparta was een stad gesticht door Doriërs. Heel het leven was er gericht op het soldaat zijn. Een baby die volgens de Spartanen niet sterk genoeg was werd te vondeling gelegd. Vanaf hun zeven jaar werden de jongens opgeleid tot soldaten. Ze moesten koude, hitte, honger en dorst doorstaan, moesten vechten en vooral gehoorzamen. Tot hun 60 jaar bleven zij soldaat. Zij mochten geen weelde hebben en geen rijkdom bezitten. Daarom gebruikte men in Sparta alleen maar waardeloos geld van ijzer.

De wetten van Sparta werden opgesteld door LYCURGUS, die daarvoor eerst het orakel in Delphi had geraadpleegd. Het Spartaanse volk was het sterkste van heel Griekenland.

Tekening naar keuze in verband met Sparta

Hopliet

Dictee: Athene werd gesticht door de IONIËRS. Zij waren vooral handelaars en zeelui. Zij bouwden op een hoge rots hun burcht, de AKROPOLIS. Later kwamen hier de tempels.

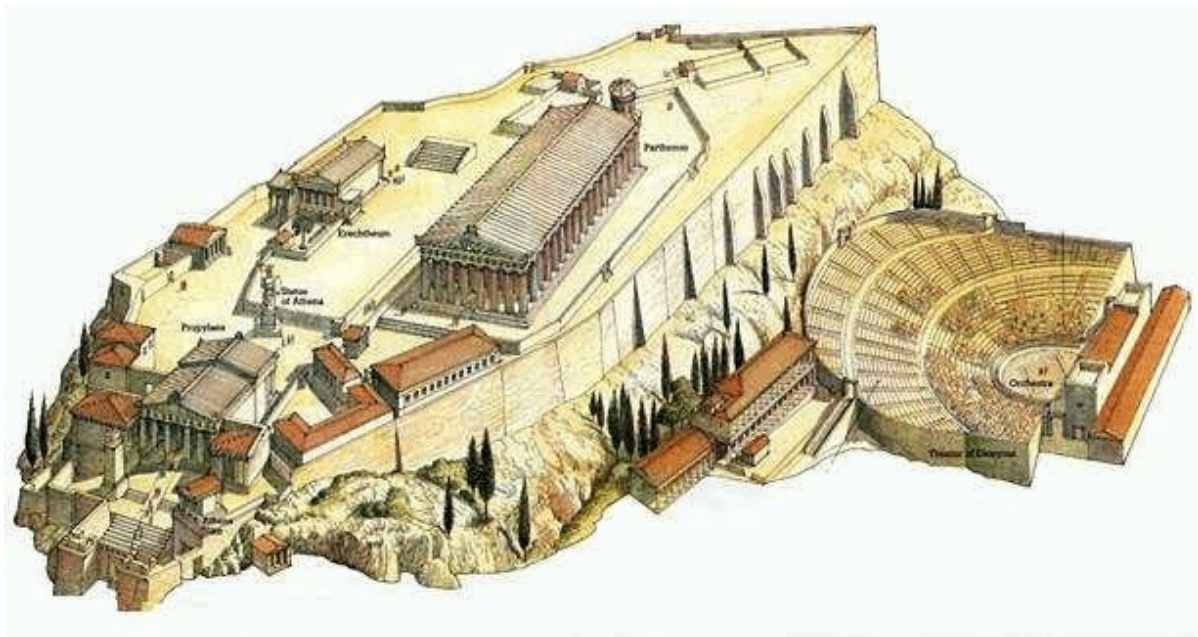
Alle Atheense burgers mochten aan het bestuur van hun stad deelnemen. Zij waren de uitvinders van de DEMOCRATIE.

De eerste wetten waren opgesteld door DRACO. Dat waren heel strenge wetten.

Daarna kwamen de wetten van SOLON, die waren wijs en rechtvaardig.

De beste tijd van Athene is die van PERICLES: het is de GOUDEN EEUW. Toen werden de prachtigste tempels gebouwd, de mooiste beelden uit marmer gehouwen en was er welvaart en overvloed.

Tekening naar keuze in verband met Athene

Akropolis te Athene

ATHENE (basistekst voor de vertellign over Athene)

Oorsprong : rots meer dan 100 m hoger dan de vlakte errond
Kon slechts aan één kant betreden worden (later de Propyleeën)
burcht van Mykeense koning.
Met diepe bron in de rots. Met geheime trap bereikbaar.
Toen de DORIËRS de streek bedreigden, werd er een muur omheen gebouwd, die staat er hu
nog. Hij was 6 meter dik.

9e eeuw v X tempel van NIKE (dochter van gigant PALLAS en STYX (rivier van de onderwereld). Later
vereenzelfvidg met ATHENA (PALLAS ATHENA)
Op hoogste punt stond altaar voor ATHENA : daar werden jonge stieren en lammeren geofferd.
Heel de AKROPOLIS werd heilige grond, waar alleen tempels en offeraltaren werden
gebouwd. Plus wapenopslagplaats.
HEILIGE OLIJFBOOM stond er ook.

In de oorlog tegen de Perzen (Xerxes) zie ook LEONIDAS : heel de AKROPOLIS afgebrand, ook de heilige
olijfboom., maar reeds dezelfde dag groeide er een nieuwe

stilaan komen er dan nieuwe tempels. In de 5^e eeuw worden de mooiste tempels gebouwd :
PARTHENON (Dorische stijl) In de 16^e eeuw oplasgplaats van de Turken voor kruit. Ontploffing
TEMPEL VAN NIKE
ERECHTEION (Ionische stijl)

In de grotten onder de berg kwamen nog meer heiligdommen.

Theater van Dionysos in de zijkant.

GROOTSTE beeldhouwer : PHIDIAS
Parthenon
Beeld van Zeus in Olympia

Men zegt dat Phidias de enige mens is die de goden echt heeft gezien, en dat aan de mensen heeft meegedeeld
via zijn beelden.

Beeld van PALLAS ATHENA op Akropolis.
12 m hoog : hoogste beeld dat in Griekenland tot dan toe was gemaakt.
Houten kern
gezicht, handen : ivoor
kleding: goud.

Werd beschuldigd van diefstal van goud en oneerbiedigheid tov de godin : had zijn eigen beeltenis en die van
Perikles in het schild van Athena verwerkt. Werd in de gevangenis gegooid, later hoogstwaarschijnlijk
verbannen naar ELIS (Olympia).

Hij is de uitvinder van de klassieke stijl.

DRACO : wetgeving : zeer streng met strenge straffen. Geen eigen grondbezit.
“Draco’s wetten werden met bloed geschreven.”
Uitdrukking : DRACONISCHE MAATREGELEN
7 eeuw v C

SOLON : zie leestekst.
Eind 7^e eeuw begin 6^e eeuw vc

Dank zij SOLON ontstond de DEMOCRATIE.

SOLON BIJ KROISOS

In de tijd dat Kroisos nog bezig was het Lydische rijk verder uit te breiden, kwamen bijna alle wijze mannen uit de Griekse wereld om de een of andere reden naar Sardis. Onder hen was ook de Athener Solon, die op verzoek van zijn stadsgenoten nieuwe wetten had gemaakt en daarna voor tien jaar op reis was gegaan. Hijzelf beweerde dat hij dat deed met wetenschappelijke doeleinden, maar in werkelijkheid was het om niet gedwongen te worden om iets aan zijn wetten te veranderen, want de Atheners hadden met dure eden zich ertoe verplicht om tien jaar lang de wetten van Solon ongewijzigd toe te passen. Dat was dus de ware reden voor Solon om op reis te gaan.

Hij kwam bij die reis in Egypte bij farao Amasis en natuurlijk ook bij Kroisos in Sardis, in Lydië. Na aankomst werd hij door Kroisos in zijn paleis gastvrij ontvangen. Na een dag of drie gaf Kroisos zijn dienaren opdracht om Solon rond te leiden in de schatkamers. Toen deze alles grondig had bekeken, achtte Kroisos het moment gekomen om hem de volgende vraag te stellen: "Waarde gast uit Athene, groot is de roem die ons over u heeft bereikt met betrekking tot uw wijsheid en uw verre reizen. Men zegt dat u uit weetgierigheid grote afstanden hebt afgelegd. Nu is bij mij de vraag opgekomen of u wel eens iemand hebt gezien die, volgens u, de gelukkigste is van alle mensen."

Kroisos stelde die vraag omdat hij dacht dat hijzelf de gelukkigste man op aarde was. Solon was geen vleier en antwoordde naar zijn eerlijke overtuiging: "De Athener Tellos is de gelukkigste man."

Koning Kroisos was ten hoogste verbaasd en vroeg: "Waarom beschouw je de Athener Tellos als de gelukkigste man?" Solon antwoordde: "Tellos had in de eerste plaats voortreffelijke kinderen. Ten tweede leefde hij in een periode dat het zijn stad heel goed ging. Ten derde mocht hij het meemaken dat al zijn kinderen in leven bleven. Ten vierde stierf hij een schitterende dood: hij stierf terwijl hij de vijanden van de stad op de vlucht joeg. De Atheners begroeven hem op staatskosten en brachten hem veel eerbetuigingen."

Toen vroeg Kroisos wie dan wel de tweede gelukkigste mens op aarde was, in de veronderstelling dat hijzelf dan toch wel op de tweede plaats zou komen. Maar Solon zei: "Dat zijn Kleobis en Bitoon. Zij leefden in Argos en verdienden behoorlijk de kost. Bovendien beschikten zij over zo'n lichaamskracht dat ze beiden prijzen behaalden op wedstrijden. Over hen wordt het volgende verhaal verteld. Er was eens een feest ter ere van de godin Hera in Argos. Hun moeder moest daarvoor in elk geval per ossenwagen naar het heiligdom gebracht worden. Maar de ossen waren niet op tijd van het land gekomen. Omdat de tijd drong, spanden de jongemannen zichzelf onder het juk en trokken de wagen met hun moeder erop. Zo

kwamen zij na een afstand van 45 stadiën (bijna 9 kilometer) bij de tempel aan. De andere mannen kwamen rond hen staan en prezen de geweldige kracht van de jongemannen. En de vrouwen uit Argos prezen de moeder die zulke voortreffelijke zonen had. De moeder, vervuld van dankbaarheid en vreugde om wat de jongens voor haar hadden gedaan, ging voor het beeld van de godin staan en vroeg haar biddend om aan Kleobis en Bitoon dat te geven wat voor een mens het allerbeste is. Toen zij gebeden had, bracht zij tezamen met haar zonen een offer en ze namen deel aan het feestmaal dat daarop volgde. Daarna legden de jongemannen zich ter ruste in het heiligdom. Maar ze stonden niet meer op, hun leven eindigde daar en was alzo vervuld. De mensen uit Argos lieten beelden van hen maken en plaatsten die als geschenk bij het orakel van Delphi."

Kroisos werd boos en zei: "Waarde gast uit Athene, is ons geluk in uw ogen dan zo klein, is dat helemaal niets waard, dat u ons zelfs niet met gewone mensen op één lijn kunt stellen?"

Solon antwoordde: "In een lang leven is een mens getuige van veel wat hij liever niet zou zien. Veel moet hij meemaken tegen zijn zin. Ik neem aan dat het leven van een mens 70 jaren telt. Dat zijn 25.200 dagen zonder de schrikkelmaanden. Rekenen we die erbij dan komen er nog 1.050 dagen bij en wordt het totaal dus 26.250 dagen. Van al die dagen is er niet één gelijk aan de andere. Elke dag brengt zijn eigen lotgevallen mee. Zo is de mens volkomen onderworpen aan de wisselvalligheden van het lot. Ik heb de indruk dat je zeer rijk bent, o koning, maar gelukkig noem ik je nog niet, zolang ik niet vernomen heb dat ook je levenseinde schoon was. Want wie veel aardse goederen bezit, is daarom nog niet gelukkiger dan de arme. Hij is wel beter bestand tegen ziekte en onheil en heeft meer middelen om zijn behoeften te bevredigen, maar gelukkig kan ik hem pas noemen, als hij zijn leven ook op een gelukkige wijze besluit. Men moet dus wachten met een oordeel tot de mens is gestorven. Ik kan je nu dus wel welvarend noemen, maar nog niet gelukkig. Dat één mens alles in zich verenigt is even onmogelijk als dat één land alles zou bezitten wat het nodig heeft. Als een land het ene heeft, mist het wel iets anders en het land dat het meeste bezit is het beste. Zo is ook geen enkel mens van al het goede voorzien. Hij bezit het ene, maar mist het andere. Wie de meeste hoedanigheden in zijn leven bezit en dan ook nog zijn leven op een goede wijze afsluit, die is het waard de naam te dragen van de meest gelukkige te zijn. Vele mensen kregen eerst een glimp van het geluk te zien en stortten daarop in de diepste ellende."

Kroisos was niet bijzonder tevreden over de woorden van Solon. Hij vond hem maar een domme man, omdat hij geen oog had voor het geluk van het ogenblik, maar meer waarde hechtte aan het einde

van elk ding.

Na het vertrek van Solon werd Kroisos door rampspoed getroffen.

Zijn zoon werd gedood bij de jacht op een everzwijn. Over een andere zoon, die stom was, kreeg hij van het orakel van Delphi de volgende uitspraak:

“Machtige Lydische vorst, gij hoogst onnozele Kroisos!

Wens niet te horen het vurig begeerde geluid in uw woning.

Beter toch ware ‘t voor u de stem van uw kind nooit te horen,

want zijn eerste woord zal een ongeluksdag u verkonden!’

Korte tijd later viel de Perzische koning het Lydische rijk binnen. De Perzen drongen het paleis van Kroisos binnen en de zoon, die de soldaten zag naderen, kreeg plots macht over zijn stem en riep: “Doodt Kroisos niet!”

De Perzen maakten zich meester van stad en paleis en zetten Kroisos op de brandstapel. Toen de vlammen aan de buitenkant van de stapel al brandden riep Kroisos: “Solon!” Kyros, de koning

der Perzen vroeg wat hij daarmee bedoelde en Kroisos zei: “Dat is iemand, met wie alle vorsten eens zouden moeten praten.” Kyros vroeg wie die Solon was, en Kroisos vertelde over het bezoek van Solon. Daarop besloot Kyros de brandstapel te laten doven, maar men slaagde daar niet meer in. Toen bad Kroisos tot de god Apollo, en zie, plotseling betrok de hemel en viel er regen in dichte stromen neer, waardoor de brandstapel werd geblust. Kyros nam Kroisos op in zijn paleis en kreeg van Kroisos raad over de plunderingen die de Perzische soldaten aanrichtten.

Korte tijd later zond Kroisos gezanten naar Delphi, die moesten zijn boeien aan het orakel schenken en het verwijt overmaken dat het orakel hem slechte raad had gegeven. Het orakel had immers gezegd dat hij door zijn veldtocht tegen de Perzen een groot rijk zou vernietigen en zie eens wat hij verkregen had: boeien. Het orakel echter antwoordde dat Kroisos een volgende vraag had moeten stellen, namelijk: “Welk groot rijk zou er vernietigd worden?” Maar dat had hij niet gedaan en hij kon het orakel dus niets verwijten.

Dictee: De Griekse steden stichtten op de kusten van Azië, Noord-Afrika, Italië, Frankrijk en Spanje nieuwe steden die trouw bleven aan hun moederstad. Deze nieuwe steden noemt men de KOLONIES.

Maar er komt oorlog met Perzië en tot driemaal toe woeden er hevige veldslagen. Eén van de bekendste momenten uit die oorlog is het gevecht bij de THERMOPYLAE, waar LEONIDAS en zijn mannen sneuvelen. Ook MARATHON, een vlakte waar gestreden werd, op ongeveer 42 km van Athene, is bekend gebleven. Later ontbranden er oorlogen tussen Sparta en Athene om de heerschappij over het Griekse schiereiland. Athene zal daarin verslagen worden.

Tekening: een landkaart van het Middellandse Zeegebied met aanduiding van de belangrijkste kolonies.

Laat volgende steden op de kaart opzoeken en/of aanduiden (tussen haakjes staat de oude benaming):

Istanbul (oorspronkelijk Byzantium, in 4e eeuw n.C.: Constantinopel)

Syracuse

Napels (Neapolis)

Paestum (Poseidonia)

Tarente (Tarentum)

Crotona

Marseille (Massilia)

Nice (Nicaea)

Monaco (Monoecus)

Ampurias (Emporion)

Saguntum

Tekst als basis bij het vertellen over de Kolonies (Magna Graecia)

KOLONIES EN PERZISCHE OORLOGEN

de steden groeien - te weinig vruchtbare gronden in de omgeving om de hele bevolking te voeden.

De oudste van een gezin erft alles, de anderen niets. Daardoor kunnen jongere broers niet anders dan hun geluk elders gaan zoeken.

Binnen de stad ontstaan kleine kernen van jeugdige avonturiers die per schip wegtrekken om elders een nieuwe

stad te stichten. De bedoeling is om nauwe samenwerking met de moederstad te onderhouden en te zorgen dat er

bv voldoende voedsel naar de moederstad komt.

In het begin trekken ze vooral naar de kusten van de Zwarte Zee.

MILETE richt daar meer dan 90 nieuwe steden op. Die zorgen voor graan, mijnbouw.

De DORIËRS stichten BYZANTIUM (op de doorvaart tussen Zwarte Zee en Zee van Marmara).

IONIËRS varen naar het westen en richten vooral in Zuid-Italië, Zuid-Frankrijk en het Noorden van Egypte steden op.

Ten zuiden van Italië komen ze niet of heel weinig, want daar zijn de Feniciërs de baas met hun belangrijkste stad CARTHAGO.

De kolonies bleven altijd verbonden met de moederstad, ook om GODSDIENSTIGE redenen. Bij grote feesten kwamen afvaardigingen van de kolonies naar de moedersteden.

De kolonies verhogen de rijkdom van de moedersteden.

DE PERZISCHE OORLOGEN

Cyrus (Grieks = Kyros) wil de Griekse steden in Klein-Azië veroveren en wil ook ter zee een macht uitbouwen. Hij veroverd de Griekse steden en wil dan verder naar het westen ook de Griekse steden aanvallen.

Darius (Grieks = Dareios) (opvolger van Cyrus) bouwt een vloot en valt Athene aan. Hij landt met meer dan 100.000 man bij MARATHON en vecht er tegen 11.000 Atheners en bondgenoten.

Atheners vallen het veel grotere Perzische leger al stormenderhand aan.

In het midden worden ze verslagen

De twee zijvleugels overwinnen en keren zich dan tegen de Perzen, die nu tussen twee vuren zitten.

Ze drijven de Perzen op de vlucht.

Proberen de schepen in brand te steken

Veel Perzen kunnen per schip wegkomen en varen naar Athene.

Een soldaat loopt de 42 km van Marathon naar Athene om de stad te verwittigen. Even later komen de soldaten daar ook aan, en verdedigen de stad.

De Perzen durven niet aanvallen en verdwijnen.

XERXES, de zoon van Cyrus wil wraak nemen. Hij komt met een groot leger van 3.000.000 man over land naar Griekenland.

In Athene 2 meningen voor de verdediging :

ARISTIDES : het landleger versterken

THEMISTOCLES : de muren van Athene versterken met hout (volgens het orakel) : vloot bouwen.

Spartanen zullen Atheners helpen. Leonidas trekt met 300 Spartanen de wacht op bij de pas van de Thermopylae.

Xerxes komt onverwacht over land en verslaat de Spartanen.

Atheners hebben onvoldoende soldaten om land en stad te beschermen en Xerxes trekt plunderend en verwoestend door het land. Ook Athene wordt verwoest.

Themistocles heeft de Atheners in veiligheid gebracht en trekt met een vloot tegen de Perzische vloot op. Die vloot lag goed beschut tussen Attica en Euboia, klaar om uit te varen.

De Grieken sluiten de zee-engte af en verslaan de Perzische vloot.

Later verslaan de Grieken de Perzische vloot nog tweemaal en wordt er vrede gesloten met de Perzen: ze moeten op 3 dagmarsen van de zee verwijderd blijven en de Griekse steden in Klein-Azië de vrijheid geven.

AESCHYLOS (525 - 456 voor Christus) Treurspeldichter. Uit het toneelstuk: DE PERZEN
(als spreektekst oefenen, hoeft niet gememoriseerd te worden)

*Een bode beschrijft aan de moeder van Xerxes de zeeslag bij **S**alamis*

... Doch toen de dag met glanzend witte rossen kwam
En heel de omtrek met zijn helder licht bescheen,
klonk van de Griekse schepen eerst een blij gerucht.
Van zegelied'ren, en weerkaatsend gaf terstond
Het rotsig eiland antwoord op het luid gejuich.
De Perzen sloeg toen allen schrik en vrees om 't hart;
Zij zagen zich bedrogen, want niet als ter vlucht,
Werd door de Grieken daar het krijgslied aangestemd
Neen, als ten strijde snellend, welgemoed en kloek.
Trompetgeschal ontvlamde alom in 't Griekse heer,
En aanstonds ruiste, snel en vast, der riemen slag,
De golven treffend als bezielde door één bevel:
En 't was, als doemden plots'ling al die schepen op.
Voorraan, en welgeordend, stevende op ons toe,
De rechter vleugel, en daarna in lange rij,
De ganse vloot; en duid'lijk klonk nu in ons oor
Hun luide strijdroep: "Hellas' zonen, op! ten strijde!
Bevrijdt het land der vad'ren, kampt voor vrouw en kind!
Hoedt uwer oude goden zetels, 't heilig graf
Der ouders oud'ren ! op nu, alles staat op 't spel!"
Nu galmde ook uit der Perzen mond een luid geschal
De vijand tegen, 't was voorwaar geen talmenstijd.
Dra stiet met bronzen snavel 't een aan 't ander schip.
Een schip uit Hellas was het dat de strijd begon
En een Fenicisch fluks de spiegel met de sneb
Verbrijzelde; aanstonds koos voor d' aanval elk zijn man.
Eerst bood de stroom der Perzen weerstand aan de storm,
Doch toen in de enge ruimte telkens groter tal
Van kielen opdrong, niemand vrienden bij kon staan,
Maar de een de ander met de bronzen snebbe stiet,
Toen was de kracht gebroken, 't lot der vloot beslist.
De Griekse schepen, welbestuurd, omgaven ons
En wisten goed te treffen; menige kiel sloeg om
En van het zeevlak was weldra niets meer te zien;
't Was vol van wrakken en gekleurd van stromen bloed.
bezaaid met lijken waren strand en bank en klip;
En alle schepen, die van onze grote vloot
Nog over waren, roeiden weg in wilde vlucht.
Maar Grieken sloegen, staken, of 't tonijnen gold
Of and're buit der netten, woedend er op los
Met wrakhout, met gebroken riemen; wijd en zijd
Weerklonk de zee van wanhoopskreten en gekerm,
Totdat het oog der zwarte nacht verademing schonk.
De vloed van rampen, neen, zo ik tien dagen lang
Die op zou noemen, 'k had de maat niet uitgeput.
Want nooit, geloof mij, vielen op een enkele dag
Zovele mensenlevens aan de dood te buit.

Dictee: Vanaf het jaar 776 voor Christus werden er in Olympia om de vier jaar spelen gehouden ter ere van Zeus. Eerst waren er alleen loopwedstrijden, maar later kwamen er nog andere disciplines bij. De belangrijkste was de PENTATLON (= vijfkamp). Die bestaat uit:

DISCUSWERPEN
SPEERWERPEN
HARDLOPEN
VERSPRINGEN
WORSTELN

De winnaar kreeg een lauwerkrans, een standbeeld en een triomftocht naar de tempel. De naam van de winnaar bleef voor altijd bekend over heel Griekenland.

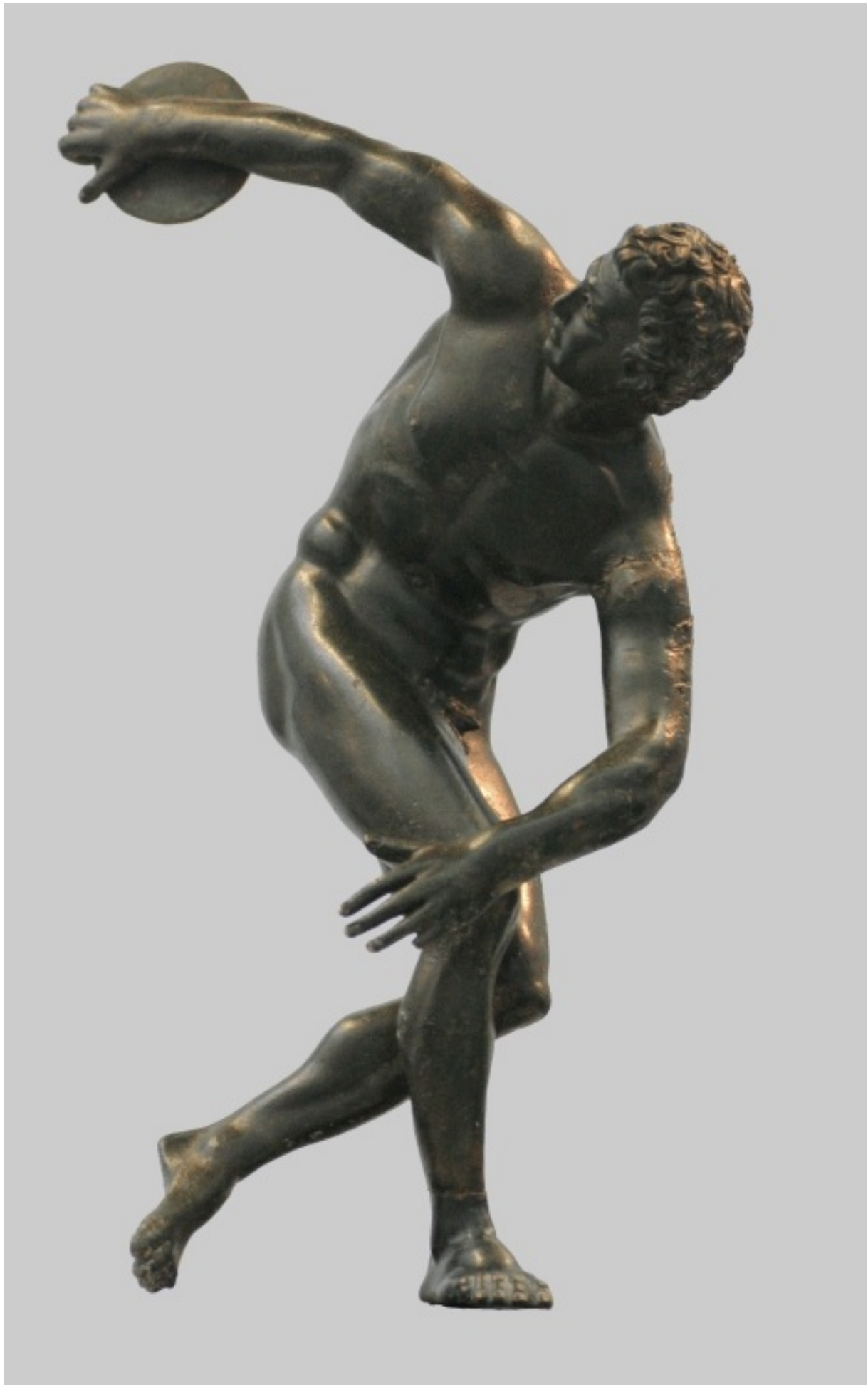
In 393 na Christus werden de Spelen afgeschaft.

In 1896 werden ze opnieuw gehouden en sindsdien mogen atleten van heel de wereld er aan meedoen. Er zijn nu zelfs Winter- en Zomerspelen en er bestaan veel meer disciplines dan in de Griekse oudheid.

Tekening van een atleet naar keuze. Bijvoorbeeld de discuswerper.

Tekst als basis voor de vertelling over de Olympische Spelen

Olympia in landstreek Elis op de Peloponnesos, aan de rivier de ALPHEUS (in hedendaags Grieks : Alfios).
Vlakte

1. terrein van 200 m x 200 m omgeven door muur met aan zuidwestzijde ingang en noordzijde uitgang.

2. Banen voor loopwedstrijden (192 m lang : de naam stadion komt ervan). en worstelperken

3. ruimte (gebouwen) voor priesters en feestgangers en tempels .

De grootste tempel was deze van ZEUS : 66 x 28 meter. De zuilen waren 10.5 m hoog. De nok van het dak was nog hoger. Binnen stond het beeld van Zeus, gemaakt door PHIDIAS.

Het beeld was 14 m hoog op een marmeren voetstuk van 1 m hoog. Het beeld stond aan één kant van de tempel en vulde de hele wand. Men kon het beeld niet benaderen omdat er schermen voor het voetstuk stonden. Zeus zit op een troon. Die troon in ebbenhout en ivoor was al een meesterwerk op zich met gebeeldhouwde figuren uit de mythologieën, versierd met goud en edelstenen. Het beeld zelf was in hout, bekleed met ivoor voor handen en gezicht en goud voor de kleren. In de kleren waren lelies en allerlei dieren afgebeeld. Om het hoofd was een krans van olijftakken

Voor het beeld was er een vijver, gevuld met olie, waarin het beeld weerspiegelde en daardoor nog indrukwekkender was. Die olie was afkomstig van de olie die gebruikt werd om regelmatig over het beeld te gieten, om ervoor te zorgen dat het niet zou barsten.

Dit beeld was een van de ZEVEN WERELDWONDEREN VAN DE OUDHEID

andere wereldwonderen : **De piramiden van Gizeh**

De hangende tuinen van Babylon

De tempel van Artemis in Efese

Beeld van Zeus in Olympia

Het mausoleum van Halicarnassos

De Colossos van Rhodos

De Pharos van Alexandrië

Omstreeks 400 nC verhuist het beeld naar BYZANTIUM (dat toen omgedoopt werd in CONSTANTINOPEL - later ISTANBUL). Maar enkele jaren later wordt het daar door brand verwoest.

Het was een godsdienstige plechtigheid ter ere van ZEUS

strengere regels : er mocht geen oorlog gevoerd worden.

Eenmaal per 4 jaar

Duurde 1 dag, later 5 of 7 dagen

De deelnemers moesten één maand op voorhand aanwezig zijn en konden oefenen (trainen) in het GYMNASIUM.

De deelnemers moesten een eed afleggen voor het beeld van Zeus Horkios

Namen van de overwinnaars werden opgetekend (sinds 776) en in de ECHOTHAL (7-voudige echo) plechtig afgeroepen. De overwinnaars kregen ook een olijftak in de tempel van Hera (de oudst bekende tempel in Dorische stijl)

wedstrijden : eenvoudige loopwedstrijd (dromos)

Dubbele loop (diaulos)

Lange loop (doilichos)

VIJFKAMP (pentathlon) : verspringen

Discuswerpen

Hardlopen

Worstelen of speerwerpen

Boksen

Vuistgevecht

Pankration (combinatie worstelen en vuistgevecht)

Wapenloop

Wagenrennen

afgeschaft in 393 door keizer Theodosius van Rome

in 6^e eeuw door slib overspoeld na een aardbeving en overstroming van de Alpheus.

in 1896 in ere hersteld door baron de Coubertin. Elke keer als er Olympische Spelen gehouden worden, wordt de vlam van de fakkel aangestoken in Olympia.

In het oude Griekenland werden de overwinnaars als helden in hun stad ontvangen. Ze werden in triomf naar de tempel gevoerd, er werd geofferd en een feestmaal gehouden. Dikwijls werd er voor de overwinnaar een standbeeld opgericht.

De Grieken telden hun jaren ook met de namen van de overwinnaars :

het was het derde jaar na de overwinning van XXXX ... Dus zelfs hun tijdrekening gebeurde aan de hand van de Olympische Spelen.

Er werden in Griekenland nog meer spelen gehouden (er waren ook spelen waaraan dichters en zangers deelnamen)

Bv. de Pythische Spelen in Delphi (vandaar de gewoonte om een lauwerkrans aan de overwinnaar te geven, laurier was de heilige boom in Delphi)

De Isthmische Spelen in Corinthe

De Panatheneeën in Athene

Dictee: Alexander, zoon van koning Philippos van Macedonië, wordt op 20-jarige leeftijd koning. Hij is een moedige, onvermoeibare en atletische man, die het harde soldatenleven boven alles verkiest.

Met zijn leger onderneemt hij grote veroveringstochten.

Hij brengt daardoor de Griekse cultuur in Egypte, Klein-Azië, Afghanistan en Indië.

Zijn veroveringstochten zijn tegelijk ontdekkingsreizen, waarbij geleerden alles opschrijven wat ze zien, horen en meemaken.

Ze leren de Grieken de wereld in het oosten beter kennen.

Alexander sticht op zijn tochten ook steden, die heel dikwijls zijn naam dragen. De bekendste is Alexandrië in Egypte.

Het paard van Alexander heet BUCEPHALOS, en is misschien wel het beroemdste paard uit de hele geschiedenis.

In onze taal kennen we nog een uitdrukking die we te danken hebben aan een daad van Alexander de Grote: DE KNOOP DOORHAKKEN.

Tekening

Tekst als voorbereiding op het verhaal over Alexander de grote

ALEXANDER DE GROTE

FILIPPUS (359-336) gehuwd met OLYMPIAS (volgens legende nakomeling van Achilles)

Olympias is moeder van Alexander

Is 1e vrouw van Filippus

Filippus trouwt 7 keer. Jongste vrouw is uit liefde.

Olympias is jaloers en er ontstaat open ruzie, waarbij Alexander tegen zijn vader optreedt.

Olympias trekt zich terug en blijft op de achtergrond ruzie stoken.

opgevoed in THEBE als gijzelaar.

koning over een arm land, MACEDONIË. Zoekt uitweg naar de zee en overwint daarbij Griekse koloniën in het Westen aan de IONISCHE ZEE en het oosten de EGEÏSCHE ZEE.

Heeft nu HOUT voor vloot

heeft nu GOUD om vijanden om te kopen.

Uitspraak : **“Laat mij een muilezel met goud een stad binnensmokkelen en de stad is van mij”**.

Nieuwe oorlogstactiek : DE MACEDONISCHE FALANX

sarissa : lans van 6 meter : hout van kornoelje

Bovenaan mes van 30 cm

Onderaan ijzeren punt om in grond te steken

soldaten riepen strijdkreet : ALALAI

Wordt leider van de Griekse Bond, nadat hij enkele Griekse steden heeft verslagen. In ATHENE was er maar één man die waarschuwde voor Filippus : DEMOSTHENES

Wil samen met de Grieken ten strijde trekken tegen PERZEN. Wordt vermoord door een van zijn officieren (?) tijdens een huwelijksfeest van de dochter van Filippus. Na de processie van de goden kwamen de helden, daarbij Filippus. Iemand stak hem neer met een dolk.

ALEXANDER

20 jaar oud koning

opstand in Macedonië: de opstandelingen vluchten over de Donau. Alexander heeft geen schepen, maar laat de huiden van de tenten met hooi vullen en maakt daarmee vlotten. Overwint de opstandelingen.

Gerucht: Alexander is gesneuveld! daarop komen de

Griekse steden in opstand: Alexander straft THEBE: wordt met de grond gelijk gemaakt. Inwoners als slaven verkocht

trekt HELLESPONT over met klein leger van 35.000 manschappen.

Aan Perzische kant is een Griekse raadgever: MEMNON

Alexanders leger heeft maar voor 30 dagen voedsel bij. Moet dus zo snel mogelijk overwinnen en plunderen.

Memnon heeft dat door en geeft raad om het land te verwoesten. Perzen willen het niet.

Komt bij graf van ACHILLES: het gewijde schild wordt van hem.

Slag tegen de Perzen bij de GRANICUS: de schoonzoon van Mithridates slingert speer, dat Alexander kan opvangen met het gewijde schild en zo van de dood gered wordt. Stort zich dan op Mithridates maar speer versplintert. Mithridates komt met zwaard op A af. A stoot zijn gebroken speer in gezicht van M. Perzische ruiter slaat met zijn zwaard door de helm van A. Stort neer. Zijn lijfwacht gaat om hem heen staan. bevrijdt alle Griekse steden: Milete, Efese, maar niet Halicarnassus: verdedigd door Memnon: die stad laat hij isoleren.

trekt op naar GORDION om er te overwinteren: Gordiaanse knoop De stad was de vroegere hoofdstad van koning MIDAS: schatrijk. Daar stond de gouden strijdswagen: het juk met een onontwarbare knoop aan de disselboom vastgemaakt. WIE HEM ONTWART ZAL HEERSEN OVER AZIË

A trekt de PAMPHYLISCHE LADDER over.

Darius trekt hem tegemoet met zijn hele leger en al zijn schatten en vrouwen en kinderen.

strijd tegen DARIUS in ISSUS (bergpas bij rivier de Issus en de zee) Darius verslagen vlucht. *VOORLEZEN of laten lezen: DE VEROVERAAR, R.H. Schoemans uitg. Averbode 1996 : blz 36-39*

A naar het zuiden.

Wordt goddelijk bij orakel van AMON.

Sticht stad ALEXANDRIE

Terug naar PERZIE,

onderweg: verbranden soldaten van Darius de velden en de schuren, behalve langs één weg: die leidde naar de vlakte van Gaugamela.

Offer van Alexander bij maansverduistering ('s nachts)

verslaat DARIUS III bij GAUGAMELA: Perzische zeiswagens : de falanx opent zich en de zeiswagens kunnen geen kwaad meer aanrichten.

veroverd alle koninklijke steden : BABYLON - SUSAN (verhaal van de troon van Darius: tafel als voetbankje)

- PERSEPOLIS (grootste schat in goudstukken - soldaten mogen de stad plunderen - feestmaal in de hal der honderd zuilen van Xerxes - dans en brand van het paleis) - zoektocht naar Darius vermoord door eigen lijfwachten. Trekt daarvoor naar het oosten en het noorden. Huwelijk met ROXANNE

Feestmaal met dood van zijn generaal Clitus: . *VOORLEZEN of laten lezen DE VEROVERAAR, R.H.*

Schoemans uitg. Averbode 1996 vanaf p 58 laatste alinea tot en met p 61v)

trekt naar het oosten, sticht overal nieuwe steden.

In INDUS-vallei, na een zware veldslag (OLIFANTEN) bij de rivier JHEMUM met veel verliezen. Dood van Bucephalos met praalgraf. En een stad gesticht met de naam Bucephala

A wil naar de Indus omdat hij denkt dat de Indus een deel van de Nijl is.

Als het leger 20.000 km ver is willen de soldaten terug naar huis

Huwt met BARSINE, dochter van Darius

Plannen om Arabië te veroveren / Laat schepen bouwen en in stukken met karavanen over land naar Babylon brengen.

ALEXANDER Verhalen (legenden) over ...

Op de dag van zijn geboorte brandde de grote ARTEMIS-tempel (een van de 7 wereldwonderen) af: Dat was een voorteken volgens sommigen.

BUCEPHALOS: was een zwart, wild paard, door een vriend van Filippus gekocht voor zeer veel geld. Wilde het als geschenk aan F geven. Maar de stalknechten van F konden het paard niet bedwingen. Het steigerde en briepte. Het had een vlek op het hoofd in de vorm van een rund: vandaar de naam : Buce-Phalos (Buce = rund).

A is 12 jaar en vraagt of hij het paard krijgt.

F zegt goed: als je het kan bedwingen.

A gaat naar Buc en neemt het paard bij de leidsels. Hij draait het paard en streelt het, het paard wordt kalm.

Waarom? Paard zag daarvóór zijn eigen schaduw en werd daardoor schichtig.

ARISTOTELES

leermeester in Pella. Leert hem vele geheimen van de natuur kennen.

Boek: ILIAS . A leert het van buiten. Draagt het later ook steeds bij zich en leest er regelmatig in.

LEONIDAS heet zijn leermeester in de wapenkunde en strijd.

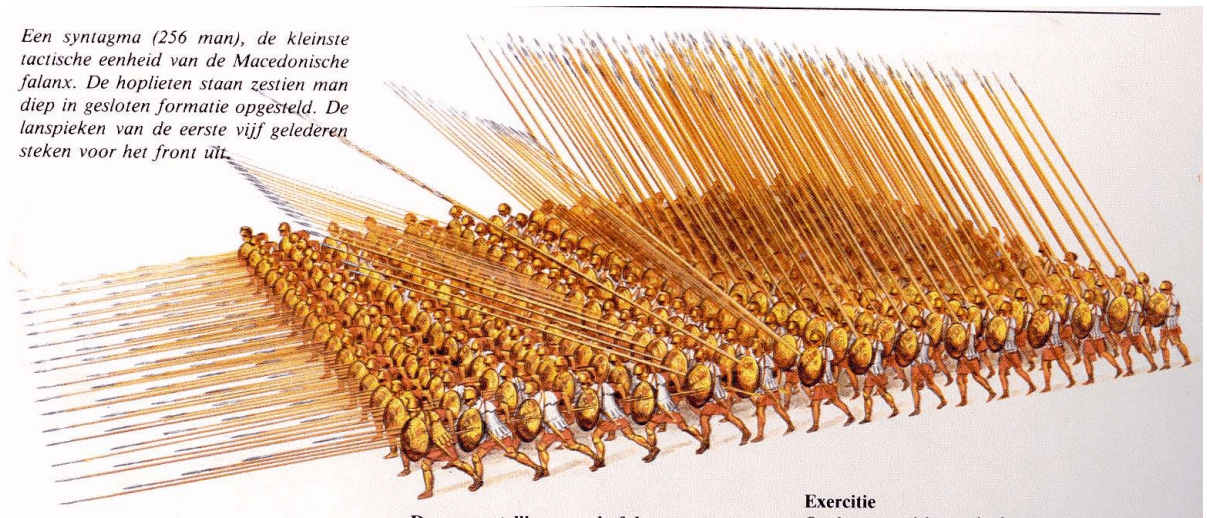
MET VRIENDEN trekt hij de wildernis in en overleeft er.

Het boek De Veroveraar van Schoemans is te vinden op:

www.provist.be/steinerschool/geschiedenis/geschiedenis-oudheid/veroveraar-alexanderdegrote-schoemans.pdf

Een syntagma (256 man), de kleinste tactische eenheid van de Macedonische falanx. De hoplieten staan zestien man diep in gesloten formatie opgesteld. De lanspieken van de eerste vijf gelederen steken voor het front uit.

De hogepriester van Gordium bekeek Alexander met oogjes die blonken van stoute sluwheid. De koning deed alsof hij de brutaliteit niet zag. De priester rukte een doek weg. Met een spottende klank in zijn stem zei hij:

‘Dit, almachtige heer, is de knoop van koning Gordias. Duizenden probeerden hem te ontwarren. Niemand slaagde er ooit in. Zo slim en handig was onze vorst.’ Alexander deed een stap dichterbij. Hij gunde de schitterend versierde praalwagen nauwelijks een blik. Het enige dat hem interesseerde was hoe het juk aan de disselboom was gebonden. Zijn ogen flitsten langs de touwen. Ze waren uit de soepele bast van kornoeljebomen** gedraaid, dezelfde bomen die het harde hout leverden voor de gevreesde sarissa’s* van zijn soldaten. Hij zocht het begin of het einde van het touw. Een losse vezel die hij kon vastgrijpen om het kluwen te ontwarren. Er was geen spoor van te vinden.

Hij glimlachte goedkeurend. De priester had niet overdreven. De oude koning Gordias was een handige bliksem geweest. Hij had een knoop gelegd zonder uiteinden...

De hogepriester had zijn blik gevolgd. Hij las de teleurstelling in de ogen van de jonge vorst. Met zijn hoofd hooghartig geheven kwam hij dichterbij Alexander

staan. Hij kuchte en fluisterde triomfantelijk:

‘U merkt het, almachtige heer, geen mens kan deze knoop ontwarren.’

Alexander keek hem verstoord aan. De hogepriester deed zelfs geen moeite meer om een spottend glimlachje te onderdrukken terwijl hij zei, luid genoeg opdat iedereen in de tempel hem zou horen:

‘De knoop van Gordium heeft een magische kracht. Alleen de beste en sterkste kan hem losmaken. Want wie hem ontwart zal heersen over Azië.’

De uitdrukking op Alexanders gezicht veranderde plots. Dit was geen spel meer, maar bloedige ernst. Hij wilde heerser van Azië worden, even machtig als Darius. Nog machtiger als het kon. En als de legende eiste dat hij daarvoor de Gordiaanse knoop moest ontwarren, dan zou dat ook gebeuren. Er bleef hem geen keuze meer. De knoop moet los. Hoe? Hij zou er wel iets op vinden. Wanneer? Plots flikkerden er lichtjes in zijn ogen. Hij wist wanneer hij de knoop zou losmaken...

De dag voor zijn vertrek stuurde Alexander herauten rond om aan te kondigen dat hij nog een laatste bezoek aan de tempel wilde brengen. Hij zou de knoop ontwarren zoals het de toekomstige heerser over Azië betaamde.

De hogepriester keek nog stouter en spottender naar de jonge koning.

‘Niemand kan de heilige knoop ontwarren’ zegden zijn ogen. Alexander liet zijn vingers langs de kornoeljetouwen glijden. Het kluwen voelde glad aan, glanzend gepolijst door de duizenden handen die er vóór hem overgeleden waren. De knoop was beenhard, bijna versteend in de loop van de vele jaren sinds koning Gordias zijn kunstwerk had gemaakt.

Alexander ging rechtop staan. Hij keek naar de gezichten van de nieuwsgierigen rond hem. Zijn generaals. Zijn gezellen. De priesters. Hij zag wat ze dachten: dat ook hij zou moeten toegeven dat deze knoop niet te ontwarren was.

Hij ging een stap achetruit en trok zijn zwaard. Een machtige houw trof het kluwen. Het klonk alsof een bijl zich in een boomstam vastbeet. Stof en stukjes vezel vlogen in het rond. De knoop barstte open. De koning liet zijn zwaard weer in de schede glijden. Met beide handen greep hij de uiteinden van het touw vast en trok de knoop los.

De hogepriester had een kreet van verbazing geslaakt. De brutale glans uit zijn gezicht was verdwenen. Alexander keek hem

spottend aan en zei:

‘Wie de Gordiaanse knoop ontwart, wordt heer van Azië. Is het zo?’

‘Zo is het, almachtige heer,’ antwoordde de priester met schorre stem.

De soldaten juichten. Zelfs de laatste twijfelaars waren er nu zeker van dat ze dankzij Alexander onoverwinnelijk waren. En hun ontzag werd nog groter toen die avond een hevig onweer losbarstte. Bliksemflitsen deden de donkere hemel splijten. Donder rolde over de vlakte. Niemand moest aan de Griekse troepen uitleggen wat dat betekende.

Bliksem en donder waren tekens van Zeus, de machtigste van alle goden. Hij keurde de manier goed waarop Alexander de knoop had losgemaakt. Meer zelfs, hij maakte met geweld duidelijk dat de dappere koning zijn uitverkorene was. Misschien stamde Alexander wel van hem af. Dit was een leider die de soldaten moesten volgen, al voerde hij hen naar het einde van de wereld...

* Een sarissa was een lans van $\pm$ 6 m lang, gemaakt van kornoeljehout. Aan het ene uiteinde zat een 30 cm lang ijzeren mes, aan de andere kant een ijzeren punt waarmee de lans in de grond kon worden vastgezet.

** De kornoelje is een boom die in het Middellandse Zeegebied veel voorkomt. Hij wordt 6 m hoog.

opdracht 55 : **Griekse filosofen en dichters**

SOPHOCLES (496-405 voor Christus) Treurspeldichter

Slotscène uit: KONING OEDIPUS
gesprek tussen Creon en Oedipus

Deze tekst - die niet gememoriseerd hoeft te worden - laten spelen

Creon Je hebt genoeg geweend nu, ga binnen in het paleis.
Oedipus Ik moet gehoorzamen, al is het met tegenzin.
Creon Alles is goed wat op tijd en stond gebeurt.
Oedipus Weet je op welke voorwaarde ik ga?
Creon Spreek, dan zal ik het weten.
Oedipus Dat je mij als een banneling uit dit land wegstuurt.
Creon Je vraagt mij iets wat alleen de godheid kan geven.
Oedipus Maar in het oog der goden ben ik de hatelijkste onder alle mensen.
Creon Dan zal je spoedig voldoening krijgen.
Oedipus Spreek je de waarheid?
Creon Wat ik niet meen, zeg ik niet zomaar.
Oedipus Breng mij dan van hier weg.
Creon Kom nu, laat je kinderen gaan !
Oedipus Neem ze mij niet af !
Creon Wil toch niet altijd over alles meester zijn: wat je door je macht verkreeg, heeft je in het leven toch niet veel baat gebracht.

Koor: Inwoners van Thebe, mijn vaderstad, zie, hier gaat Oedipus, die de beruchte raadselzangen wist te ontcijferen, die de hoogste macht in handen had en op wiens geluk elk burger met afgunst neerkeek. Zie in welke golf van ramspoed hij is neergestort. Nooit moeten jullie dus een sterveling gelukkig achten vóór jullie zijn laatste dag gezien hebben, vóór hij zonder enig ongeluk het einde van zijn leven heeft bereikt.

PYTHAGORAS 571 - 497 voor Christus. Filosoof en wiskundige

- De vijf regelmatige veelvlakken: Tetraëder
Hexaëder
Octaëder
Dodecaëder
Icosaëder
- deze 5 figuren kunnen in deze geschiedenisperiode gemaakt worden (bijvoorbeeld in namiddaglessen) of in een afzonderlijke meetkundeperiode in de loop van de vijfde klas.

ARCHIMEDES 287 - 212 voor Christus. Wiskundige

- De schroef van Archimedes
- De brandspiegels van Syracuse
- Eureka !

(Archimedes komt volgend jaar nog uitgebreider aan de beurt bij de Romeinse geschiedenis)

HERODOTUS 484 - 430 voor Christus Geschiedschrijver
(Als voorleestekst door individuele kinderen)

DE EERSTE VAART OM AFRIKA

Het blijkt dat Libye door water is omgeven, behalve het gedeelte ervan dat aan Azië grenst. Bij ons weten was de Egyptische koning Nekoos de eerste die zulks bewezen heeft. Nadat hij het graven van een kanaal dat de Nijl met de Arabische Golf moest verbinden, gestaakt had, zond hij Feniciërs met een vloot uit, en beval hen, op de terugreis door de Zuilen van Herakles te varen, tot in de Noordelijke Zee, en zo verder in Egypte aan te landen. De Feniciërs vertrokken uit de Erythreïsche Zee en voeren door de Zuidelijke Zee. Telkens als de herfst aanbrak, gingen zij aan land, bezaaiden de grond op dat gedeelte van Libye waar de vaart hen had gebracht en wachtten de oogsttijd af. Hadden zij eenmaal de oogst binnen, dan voeren zij verder. Zo gingen er twee jaren voorbij en het derde jaar zeilden zij om de Zuilen van Herakles en kwamen ze in Egypte terug. Men vertelde mij daarbij iets dat ik niet geloven kan - iemand anders gelooft het wellicht - namelijk dat zij, bij de omvaart van Libye, de zon aan hun rechterkant hadden gezien.

PLATO (427 - 347 voor Christus) Filosoof, leerling van Socrates (470 - 399 voor Christus)

APOLOGIE VAN SOCRATES

(om te spelen, hoeft niet gememoriseerd)

Socrates: Aanvaarden wij dat men in geen geval opzettelijk onrecht mag plegen, of in sommige gevallen wel en in andere niet? Of dat onrecht plegen zeker goed noch schoon is, zoals wij het destijds meermalen hebben erkend? En hetzij ons nog een harder lot te wachten staat dan dit, of misschien ook een milder, toch blijft onrecht plegen slecht en schandelijk voor wie zich daartoe leent. Zijn wij het daarover eens of niet ?

Kriton Wij zijn het eens.

Socrates Men mag dus helemaal geen onrecht plegen ?

Kriton Beslist niet !

Socrates En evenmin - hoewel de meeste mensen denken van wel - het aangedane onrecht met onrecht vergelden, daar het onder geen voorwendsel geoorloofd is onrecht te plegen ?

Kriton Blijkbaar niet.

Socrates Welnu, Kriton, mag men kwaad verrichten of niet ?

Kriton Volstrekt niet, Socrates.

Socrates En kwaad met kwaad vergelden, is dat, zoals het merendeel der mensen zegt, rechtvaardig of niet rechtvaardig?

Kriton Zeker niet.

Socrates Want de mensen kwaad berokkenen verschilt geenszins van onrecht plegen.

Kriton Je spreekt waarheid.

ARISTOTELES 384 - 322 voor Christus. Filosoof (peripatetisch onderricht - leraar van Alexander de Grote). Zijn bekendste uitspraak: "God is de onbewogen beweging".

DEMOSTHENES 384 - 322 Voor Christus. Redenaar.

Grootste tegenstander van Alexander de Grote

Opdracht 56

ETYMOLOGIE (maak een keuze uit deze reeks)

apotheek

ἀποθηκη

bewaarplaats

asfalt

ἀσφαλτος

pek

asperge

ἀσπραγος

asperge

astma

ἀσθμα

zwaar ademen

astroloog

ἀστρο λογος

sterren-wijze

atleet

ἀθλητης

worstelaar

atoom

ἀτομος

ondeelbaar klein

auto

αυτος

zelf

burcht

πυργος

wachttoeren

ceder

κεδρος

ceder

chirurg	χειρουργια	handwerk
dadel	δακτυλος	vinger
dia	δια	doorheen
diarree	διαρρρω	door-stromen
drama	δραμα	wat gebeurt
dynamiet	δυναμεις	kracht
elektriciteit	ἐλεκτρον	barnsteen
fantasie	φαντασια	verschijning
foto	φωτος	licht
gram	γραμμα	klein gewicht
gymnastiek	γυμναστικη	wat naakt gedaan wordt

....	γυμνος	naakt
hecto	ἑκατον	100
homo	ὁμο	gelijk
homoeopathie	ὁμοιος παθος	gelijk gevoel
idee	ἰδεα	uiterlijke gestalte
idiot	ἰδιοτος	niet ingewijd
ijlen	ἔιμι	op hol slaan
kakken	κακκαν	....
kalligrafie	καλλι γραφω	mooi schrijven
kalm	καυμα	hitte
kameel	καμελος	kameel

kameleon

χαμαλεον

leeuw op aarde

kamer

καμαρα

kameraad

καμαρα

kamer

kamille

χαμαιμελον

appel op aarde

kastanje

καστανα

kastanje

kerk

κυρικον

huis van de heer

kers

κερασιον

kers

kervel

χαιρεφυλλον

moes, soepkruid

kilo

χιλιοι

1.000

komeet

κομετης

haarster

koord

χορδη

darm

krent	κορινθη	rozijn uit Korinthe
krokodil	κροκοδειλος	hagedis
krokus	κροκος	saffraan
lamp	λαμπας	fakkel
magneet	μαγνητις λιθος	steen van Magnesia
makro	μακρος	groot
meloen	μελοπεπον	appel-augurk
meteoor	μετεορος	hoog in de lucht
meter	μετρον	maat
mijter	μιτρα	tulband
mikro	μικρος	klein

lesbisch	λεσβος	vrouweiland
olifant	ἐλεφας	olifant
pan	πατανη	schotel
para	παρα	naast, tegen, voorbij
parasol	παρα sol	tegen de zon
paraplu	παρα pluie	tegen de regen
paragraaf	παραραφος	tegen /in de kant geschreven
pasta	παστη	saus met bloem
pedagoog	παιδαγωγειω	kinderbegeleider
periscoop	περι σκοπεω	rondom zien
pinksteren	πεντηκοστη	50e

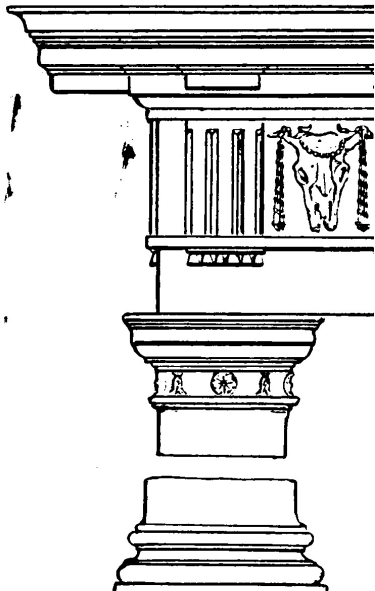

planeet	πλανητης	zwerver
plastic	πλαστικος	vormbaar
politie	πολις	stad
politiek	πολις	stad
poly	πολυ	veel
polyfoon	πολυ φωνη	veel stemmen
pompoen	πεπον	augurk
priester	πρεσβυτερος	oudere
purper	πορφυρα	purperslak
pygmee	πυγμα	zo groot als een vuist
rabarber	ρα βαρβαρον	rivier van de barbaren (Wolga)

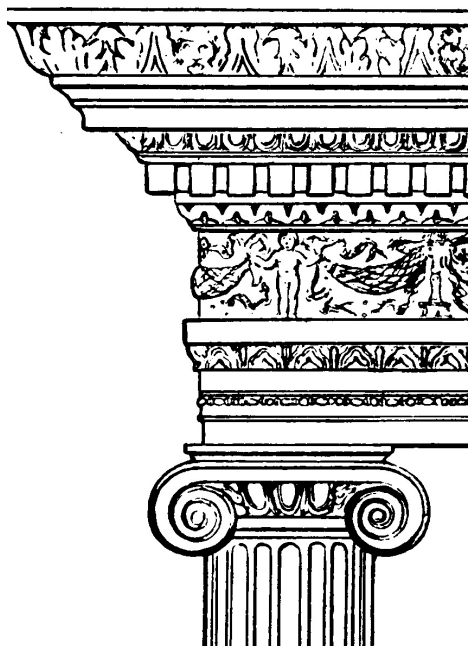
rijm, ritme	ῥυθμος	lijn trekken
sandaal	σανδάλιον	van de god Sandal
sarkofaag (zerk)	σαρκοφαγος	lijkenverslinder
saxofoon	Σαξ φωνη	klank van Sax
selder	σελινον	selder
peterselie	πετρο σελινον	steen-selder
skelet	σκελετον	uitgedroogd lichaam
sok	συκχος	korte kous
sympathie	συν παθος	mee-gevoel
taxi	ταξις	betaling
techniek	τεχνη	handwerk, vak

tele ..	τελε	ver
telefoon	τελε φωνη	verre stem
televisie	τελε visie	ver-zien
tele-graaf	τελε γραφω	ver-schrijven
teleskoop	τελε σκοπεω	ver-kijken
thermos	θερμος	warmte
thermometer	θερμος μετρον	warmte-meter
uur	ώρα	uur
zak	σακκος	grof kleed

Do

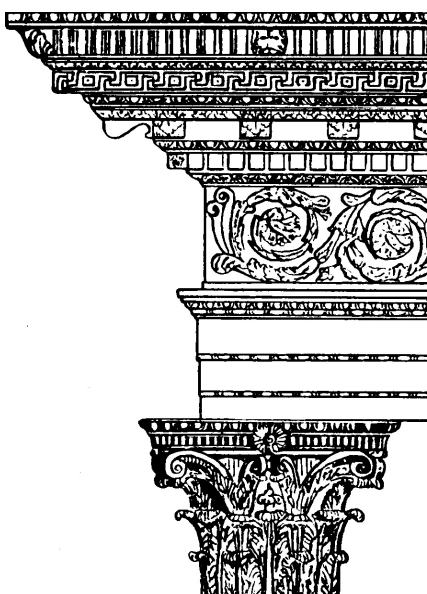

riscche zuil

Ionische zuil

K

orintische zuil